

מוסדות
**דרבי
תורה**

בנשיאות מרן הגאון
רבי **אשר וייט שליט"א**

שיעור מרן הרב שליט"א

קונטרס שבועי

אגדה

שיחת חיזוק לרגל המצב

הלכה

שבע ברכות חתנים

פרשת ויצא תשפ"ד

שנה כ"ה - קובץ ז' [תתס"ב]

יד"לע"י מכון "מנחת אשר"

כל הזכויות שמורות

עריכה והוצאה לאור ע"י
מכון "מנחת אשר"

להפצת תורתו של
מו"ר הגאון רבי אשר וייס שליט"א

רחוב אהרון אשכולי 109
ירושלים

המען למכתבים:
ת.ד. 23170

Email: info@minchasasher.com

פרשת ויצא

שבע ברכות חתנים

"מלא שבע זאת" (בראשית פרק כ"ט פסוק כ"ז).

א

מקור דין ברכת חתנים

הנה מצינו כמה מקורות בדברי חז"ל לברכת חתנים, ומקור הסוגיא בכתובות (ז' ע"ב):

"גופא א"ר נחמן, אמר לי הונא בר נתן: תנא, מניין לברכת חתנים בעשרה, שנאמר (רות ד' ב') 'ויקח עשרה אנשים מזקני העיר ויאמר שבו פה'. ורבי אבהו אמר מהכא (תהלים ס"ח כ"ז) 'במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל'".

הרי לן ב' מקורות בדברי הגמ'.:

עוד מצינו בדברי חז"ל על הפסוק "ויברך אותם אלקים" (בראשית א' כ"ח), שהקב"ה בירך את אדה"ר ואשתו בשבע ברכות כדרך שמברכים חתן וכלה. כך מבואר בפרקי דר' אליעזר (פי"ב):

"עשר חופות עשה הקב"ה לאדם הראשון בגן עדן כו', והיו מלאכי השרת כמו שושבינים המשמרים את החופות, שנא' כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך (תהלים צ"א י"א) ואין דרכיך אלא דרך חתנים כחזן, מה דרכו של חזן עומד ומברך לכלה בתוך חופתה, כך הקב"ה עמד וברך לאדם ולעזרו, שנאמר 'ויברך אותם אלקים'".

וכע"ז במדרש רבה (ב"ר ח' י"ג) ובזוהר (ח"ג מ"ד ע"ב).

ונחלקו הראשונים בדין ברכות אלה.

כתב הרמב"ם (פ"י מאישות ה"ג) דמברך ברכת חתנים קודם נישואין, וכ"כ הטור דמברך קודם נישואין, ולכאורה היה משמע דהוי ברכות המצוות ומשו"כ מברך עובר לעשייתן כמ"ש הבית יוסף (באה"ע ריש סימן ס"ב). אך הרמב"ן והר"ן כתבו להדיא

שבע ברכות חתנים

בפסחים (ז' ע"ב) דברכות אלה ברכות השבח הן ולא ברכות המצוה, ומשום כך מברך אחר הנישואין.

וכבר כתבתי במק"א (מנחת אשר מועדים ח"ב סימן י"ח) דנוסח הברכה לפעמים אינו מכריח מהותה, דמצינו ברכות השבח בנוסח "אשר קדשנו במצוותיו" כמו ברכת השחיטה [לדעת הט"ז (יו"ד א' י"ז)] וברכת להכניסו [לדעת שיטה אחת בתוס' (שבת קל"ז ע"ב ד"ה אבי הבן ובפסחים שם)] וברכת אירוסין (לשיטת הרא"ש בכתובות פ"א אות י"ב), ומאידך אפשר דמצינו ברכות המצוה שאין בהן נוסח אקב"ו כגון ברכת חתנים כמבואר.

אך אף בדעת הרמב"ם כתב הר"ן (פסחים שם) דהוי ברכות השבח שהרי כתב דאם לא בירך לפני נישואין יכול לברך אחרי כמה ימים, וכ"כ בשיטת רבינו אברהם בנו בתחילת ספר מעשה רוקח.

והרמ"א שם באהע"ז (סי' ס"ב סעיף א') כתב דמנהג דידן לברך ברכת חתנים אחרי הקידושין תחת החופה, אך בטעם הדברים כתב בדרכי משה משום דעיקר חופה הוא הייחוד וכשמברכים אחר הקידושין תחת החופה הוי עובר לעשייתו, ועוד כתב המקנה בקונטרס אחרון דכיון שאנו נוהגין לקדש תחת החופה, א"כ לפני הקידושין א"א לברך ברכת חתנים כיון שעדיין איננו חתן, ועוד דברכת אירוסין והקידושין יהיו הפסק בין ברכת נישואין לנישואין, ומשום כך נהגו לברך אחר הקידושין, עי"ש.

והנה אף שנתבאר לעיל די"א דברכת חתנים הוי כברכת המצוה לענין עובר לעשייתו, ברור דהוי בעיקר ברכת השבח שהרי מברכים ברכות אלה כל שבעת ימי המשתה, וז"פ מאוד.

ב

ברכת חתנים בעשרה

והנה מבואר במשנה מגילה (כ"ג ע"ב) ובכתובות (ז' ע"ב) דברכת חתנים בעשרה וילפי לה מבוטא שאסף עשרה אנשים לברכת חתנים, ועוד ילפי לה מקרא "במקהלות ברכו אלקים" ואין קהל פחות מעשרה.

שבע ברכות חתנים

ונחלקו האחרונים אם עשרה מעכבין בדיעבד, או שמא אין זה אלא דין לכתחלה ובדיעבד יצאו ידי חובתן אף כשאין עשרה. בנודע ביהודה (קמא אהע"ז סי' נ"ו) נקט דאין זה אלא לכתחלה, אך בערוך השלחן (שם סעיף י"ג) כתב דמשמעות כל הפוסקים דהוי דין גמור אף לעיכובא עי"ש.

והנה בכתובות שם אמרו דחתן מצטרף למנין עשרה, אך חידוש גדול כתב בזה בהפלאה (כתובות שם), דהלכה זו תלויה במחלוקת מה מקור הלכה זו דצריך עשרה, דאם מבועז ילפינן אין החתן בכלל שהרי בועז אסף עשרה אנשים מלבדו הרי דאין החתן מצטרף, אבל אם ילפינן ממה דכתיב במקהלות ברכו אלקים הרי דלא בעינן אלא עשרה בני אדם ואף החתן בכללם עי"ש.

אמנם בשאלתות דרב אחאי גאון פרשת חיי שרה (שאלתא ט"ז) הביא הילפותא מקרא דבועז, ומ"מ הביא דברי הגמ' דחתן גופיה מצטרף לעשרה, ודלא כדברי ההפלאה.

ובאמת ביאר שם השאלתות דנידון זה שבגמ' הוא במהות הדין וענינו וז"ל:

"ברם צריך, חתן מהו שיצטרף לעשרה, היכא דליכא בי עשרה דקא מחדן ליה אינון לא קא מצטרף או דילמא כיון דהוא נמי שייך בשמחה מצטרף".

הרי דיסוד הספק אם צריך עשרה שישמחוהו ואין הוא מצטרף, או שמא כיון שהוא שייך בשמחה זו ועליו לשמח את אשתו אף הוא מצטרף, ומשום דברכת חתנים משום שמחה הוא וכדחזינן בברכת שמח תשמח וברכת אשר ברא, עי"ש.

ובכנסת הגדולה (אהע"ז שם הגהת טור אות ב' והובא בבאר היטב ושאר אחרונים) כתב דמנהג קושטא דהכל עומדין בשעת ברכת חתנים משום כבוד חתן וכלה דחתן דומה למלך. ובאמת עיקר דין העמידה בשבע ברכות כבר מצינו בזוה"ק (בתיקונים כ"ו ע"א). אך מהריק"ש (בהגהות ערך לחם אה"ע סי' ס"א) כתב דהטעם הוא משום שאומרים "עוד יישמע בהרי יהודה" והיא ברכה לכל ישראל, וברכה כזאת חייבת בעמידה כדמצינו בברכת כהנים וברכות הר גריזים והר עיבל, ולכן יש בה דין עמידה. וכ"ז בברכת נישואין, אבל בשאר שבע ברכות לא הטריחום לעמוד, עי"ש, ולדבריו אין כאן מנהג של עמידה לכבוד החתן והכלה, אלא חובת עמידה. אך מהר"ח פלאגי בשו"ת

שבע ברכות חתנים

חיים ושלוש (אהע"ז ח"ב סי' כ"ח) כתב דכן הוא בברכת אירוסין ג"כ, אך מ"מ בכנה"ג לא כתב כן אלא לגבי ברכת חתנים דהיינו ברכת נישואין עי"ש.

[והידוש כתב בקו"א לספר המקנה בסי' ס"ד דחתן שמחל על כבודו אין כבודו מחול כיון שאמרו חתן דומה למלך, וזה חידוש ואכמ"ל].

ג

ברכת חתנים אם צריך כוס

הנה תנן במסכת סופרים (פי"ט הי"א) דברכת חתנים בעיא כוס יין, וכך נפסק ברמב"ם (פ"י מאישות ה"ד) ובשו"ע (סי' ס"ב סעיף א'). ונחלקו הראשונים אם כוס מעכבת בברכת חתנים, ויסוד פלוגתתן אם ברכת היין היא אחת מברכות הנישואין, או שמא אין ברכת היין מברכות הנישואין כלל ואין הכוס אלא כשאר כוס של ברכה שאינו מעכב את המצוה והברכה.

כתב הרמב"ם (שם הלכה ג-ד):

"וצריך לברך ברכת חתנים בבית החתן קודם הנישואין והן שש ברכות ואלו הן... ואם היה שם יין מביא כוס של יין ומברך על היין תחלה ומסדר את כולן על הכוס ונמצא מברך שבע ברכות, ויש מקומות שנהגו להביא הדס עם היין ומברך על ההדס אחר היין ואח"כ מברך השש".

הרי לן בהלכה ג' דברכות חתנים היינו שישת הברכות בלבד, ולשיטתו כתב בהלכה ד' דרק אם יש יין מברכין על הכוס אבל אין הכוס מעכב. ובאמת משמע כן במקור הסוגיא בכתובות (ז' ע"ב-ח' ע"א) דקאמר מאי מברך ומנו שם שש הברכות ולא מנו בכללם ברכת בפה"ג, וכן אמרו שם דברכות חתנים שית נינהו ע"ש.

אך הרא"ש (כתובות פ"א סי' ט"ז) כתב בשם רבינו נסים דכוס מעכב בברכות אלה, וכדבריו פסק הטור (שם בסי' ס"ב). וכנראה שגרסו בגמ' כתובות שבע ברכות ולא ששה, וכ"ה בשאלתות (שם סי' ט"ז) וז"ל: "מאי מברך, מברך ברישא בפה"ג, ברוך שהכל ברא"ו וכו'. וע"ש בהעמק שאלה שהאריך בזה.

שבע ברכות חתנים

ובספר הפרדס הגדול לרש"י בליקוטים שבסוף הספר (דף נ"ט ע"א הוצאת ליבוביץ קעסט) כתב:

"מעשה בחתן אחד שעשה אירוסין ונישואין ביחד ולאחר שקידש הביאו לו כוס שיברך ברכת אירוסין... ולאחר שברך ברכת אירוסין שתה והביאו לו כוס אחר לברך ברכת נישואין ושכח ולא אמר בפה"ג והחזירוהו, ושאלנו לו מה הטעם שהרי בירך מתחלה בפה"ג עם ברכת האירוסין... והשיבני רבי, שאני סועד דקביעא סעודתיה, אבל האי לא קבע, דברכת אירוסין לחוד וברכת נישואין לחוד, ובנישואין הוא דתקינו רבנן **שבע ברכות ובלא בפה"ג אינו אלא ששה לפיכך צריך לברך בפה"ג בכוס נישואין**" וכו'.

הרי לן להדיא דברכת בפה"ג מעכבת והיא אחת משבע ברכות חתנים עי"ש.

אך לא כך כתב בשו"ת התשב"ץ (בח"ג סי' ס"ה) לגבי השאלה האם מי שברך בפה"ג בברכות נישואין צריך לשתות מן הכוס או שמא די בכך שהוא מוציא את החתן ואת הכלה ידי חובתן, וכתב התשב"ץ:

"לא נזכר בשום מקום בתלמוד לא כוס יין לא בברכת אירוסין ונישואין ולא במילה כמו שנזכר בקידוש היום ובהבדלה... וכן בפ"ק דכתובות כשהזכירו ברכת נישואין אמרו בריך שית ולא נזכר ז' ברכות" עי"ש.

הרי לן דעתו דשש ברכות אמרו ולא שבע ואין ברכת היין בכלל.

ומ"מ מבואר שנחלקו רבותינו הראשונים אם ברכת היין בכלל ברכת חתנים ומכללה נחלקו אם כוס מעכב בברכות אלה.

ובשו"ע (אהע"ז סי' ס"ב ס"א) כתב:

"צריך לברך ברכת חתנים בבית החתן קודם נישואין, והן שש ברכות, ואם יש שם יין מביא כוס יין ומברך על היין תחלה".

הרי שהלך המחבר בעקבות הרמב"ם בהלכה זו, ובחלקת מחוקק (סק"א) אכן כתב דזה שיטת הרמב"ם וכפי שביאר גם המגיד משנה, ובבית שמואל (שם סק"ב) הביא דבריו וכתב שלא דק דהמגיד כתב כן רק לגבי ברכת אירוסין ולא לגבי חתנים ואפשר דלגבי ברכת חתנים הכוס מעכב עי"ש.

שבע ברכות חתנים

ודבריו לכאורה תימה וכשגגה שיצאה מלפני השליט דלכאורה אשתמיטיה דברי הרמב"ם המפורשים, דבאמת כתב הרמב"ם לשון זה גם לגבי ברכת אירוסין (בפ"ג מאישות הלכה כ"ד) דאם יש שם יין מברך על הכוס, וגם לגבי ברכת חתנים בפ"י ה"ד, ובשני המקומות כתב המגיד משנה שאין הכוס מעכב, ודברי החלק"מ ברורים ומפורשים ואין בהם דופי.

ד

מי שותה כוס היין

וכיון שדעת השו"ע כשיטת הרמב"ם דשש ברכות הן ואין הכוס מעכב, לכאורה הו"ל ככל ברכות הנהנין שאין בהם דין ערבות ואין אדם מוציא בהם את חבירו אא"כ יוצא הוא בעצמו, וכבר תמה הפני יהושע (בקונטרס אחרון לכתובות אות כ"א) על מה שנוהגין שרק החתן והכלה שותים מכוס של ברכת אירוסין וברכת נישואין ולא מצא פשר דבר ליישב מנהג זה.

וכבר הבאתי במנחת אשר בראשית (סימן מ"ג אות ג') את מה שכתב באפיקי ים (ח"ב סי' ב') בשם הגאון ר' שמחה זליג זצ"ל שהגר"ח מבריסק נהג לשפוך מעט מהיין על ידו ולטעום ממנו אחר הברכה באופן שלא ירגישו הנוכחים, וכך נהג הגרי"ח זוננפלד, וכנראה לא אבו לנהוג שלא כמנהג אשכנז הקדום ומאידך חששו לברכה לבטלה, אך הג"ר זלמן סורוצקין כתב בשו"ת אזניים למשפט (ח"א סימן י"ב) שהעיד בשם הגרי"ז מבריסק שלא הכיר מנהג זה של אביו הגדול [וכל כה"ג גם לא ראינו הוי ראייה, וצ"ע]. וכן באגרו"מ (או"ח ח"ד סי' ס"ט) כתב שראוי יותר שהמברך לא ישתה עיי"ש.

אך באמת מנהג זה קדום ומנהג אשכנז ותיקין הוא כמבואר במהרי"ל (הלכות נישואין אות ה') "כשגמר הברכה נתן לחתן לשתות ואח"כ לכלה", וכ"ה במנהג וורמייזא, ובשו"ת מהר"ם מיניץ (סי' ק"ט), וכנראה דסברו כשיטת רש"י בספר הפרדס דברכת היין הוי מברכות חתנים, אבל לכאורה אין זה מתיישב לפי פסק השו"ע, ולכאורה הוי תימה רבתי.

אלא שכתב בזה התשב"ץ (בח"ג סימן ס"ה) חידוש גדול וז"ל:

"ואעפ"י שברכת הנהנין הוא, ואין לברך אותה אלא מי שנהנה, כבר אמרו (ר"ה כ"ט ע"ב) שאדם פורס לבניו ולבני ביתו אעפ"י שאינו אוכל עמהם כדי לחנכם במצוות,

שבע ברכות חתנים

וכשהברכה עצמה נעשית בשביל הטועמים כגון חתן וכלה כשר הדבר להטעימם כוס ברכתם, ועדיף טפי מחינוך קטנים, דברכת המילה אפשר לומר זה הטעם שכיון שהברכה נעשית בשביל המצוה שנעשית בגופו שהיה מספיק להטעימו".

וכ"כ ביתר הטעמה בסי' ע"ט עי"ש. הרי חידש לן דכאשר כל הברכה בשביל ענין של מצוה, אז די בכך שיטעמו בעל המצוה שכל הברכה נאמרת בשבילם, והדברים מחודשים ויש בהם כדי לבאר מנהג קדום זה אליבא דכו"ע, ודו"ק בזה.

וע"ע בשו"ת מהרש"ם (ח"ה סי' ח') שהגן בתוקף על מנהג זה והביא ג"כ את דברי הרדב"ז, עי"ש.

ה

במנהג שאחד מברך ברכת היין ושהכל ברא לכבודו

הנה נהגו לחלק את ברכות הנישואין למכובדים שונים שכל אחד מברך ברכה אחת, אך לא נהגו לחלק ברכת היין משאר הברכות אלא לעולם מכבדים אדם לברך ברכת היין וברכת שהכל ברא לכבודו, וראיתי בשו"ת להורות נתן לידי"ג הגאון ר"ג גשטטנר שליט"א [זצ"ל] (ח"ד סי' ק"ה) שכתב דכיון שנהגו שרק החתן והכלה שותין מן הכוס הרי נקטינן דהוי כברכת המצוה, וכתב לחדש דהוי כברכת המצוה כיון שאין אומרים שירה אלא על היין ומשום שמצוה לברך על הכוס גם ברכת היין הוי כמצוה ומשום כך אין ראוי לחלקה מברכה אחרת עי"ש.

אמנם להמבואר בדברי התשב"ץ טעם אחר יש בדבר ולשיטתו אף דהוי כברכת הנהנין ממש מ"מ יכול לברך להוציא את החתן והכלה, באמת שפיר יש לחלק את הברכות אך מ"מ הנח לבני ישראל אם לא נביאים הם בני נביאים הם.

שבע ברכות חתנים

ב

חייל שהתחתן וחזר לחזית האם יברכו שבע ברכות בסעודה עם חבריו

חייל שתוך כדי המלחמה שוחרר ליומיים כדי להתחתן עם בת גילו הכלה, וחזר למלחמה. האם יברכו שבע ברכות בסעודה עם חבריו השמחים בשמחתו.

כבר הארכת במקום אחר בדברי רבינו המהרש"ל בים של שלמה (כתובות פ"א סימן כ') שכתב:

"ואפילו כשאין עושין שום סעודה לכלה, כגון בתוך ז' ימי המשתה, שעושים הקרוים סעודה לחתן לחוד, אפילו הכי מברכין אשר ברא, ואין לומר דאין שייך לברך אלא במקום סעודת חתן וכלה, דהא עיקר הברכה על שמחת החתן נתקנה, ואלמנה לבחור יוכיח, כדפי' לעיל סימן י"ב, וכן נראה מהתוספות דלעיל (שם) שכתבו אפילו כלתו עמו כו', משמע במקום שמברכין ברכת חתנים מברכין אפילו בלא כלה כלל".

הרי דעת המהרש"ל דשבע ברכות מברכים בעיקר בשביל שמחת החתן ויש לברכן אף אם אין הכלה משתתפת בסעודה.

ולכאורה כבר נחלקו רבותינו הראשונים בשאלה זו.

דהנה כתב הריטב"א (כתובות ח' ע"א):

"והוי יודע שאין מברכין ברכת חתנים אלא במקום חופה ושיהו שם החתן והכלה, כדאמרינן בפרק הישן במסכת סוכה (כ"ה ב') החתן והשושבינין פטורים מן הסוכה, ופריך וליתבו בסוכה וליחדו בחופה אין שמחה אלא במקום סעודה, פי' בשיש שם סעודה, שאם עושין שמחה בלא סעודה הא ודאי יש שם ברכה כדאיתא במסכת סופרים וכדכתיבנא לעיל, וליתבו בסוכה וליחדו בסוכה אין שמחה אלא במקום חופה".

הרי שאין אומרים שבע ברכות אלא בהשתתפות החתן והכלה גם יחד.

אך הר"ן (סוכה י"א ע"ב מדה"ר) כתב:

שבע ברכות חתנים

"וכך נוהגים היום לברך ברכת חתנים בכל אחת מבתי החתונה כל זמן שהחתן או הכלה הם שם".

הרי דכל שהחתן או הכלה משתתפין בסעודה אומרים ז"ב.

אך באמת אין דברי המהרש"ל מתיישבים עם דברי הר"ן, דמדברי הר"ן למדנו דדי בחתן או בכלה, ולשיטת המהרש"ל אין הברכות תלויות אלא בחתן ואם אין החתן נוכח אין מברכים ז"ב בשביל הכלה בלבד. ועוד צ"ע בשיטת המהרש"ל דבתחילה כתב דאפשר לברך אשר ברא, אם החתן יושב בסעודה אף בלי הכלה, אך בהמשך דבריו משמע שכך שיטתו בכל שבעת הברכות ולא רק בברכה אחריתי, עי"ש, וצ"ע.

אך באמת נראה דמחלוקת זו שבין הראשונים תלויה בעיקר דין שבע ברכות שנחלקו בו הראשונים, אם אומרים ברכות אלה בכל סעודה שלכבוד השמחה כל שבעת ימי המשתה או שמא אין אומרים ז"ב אלא בבית חתנות בלבד.

דאם בעינן בית חתנות אין זה אלא עם החתן והכלה, ואם אין שניהם נוכחים אין זה בית חתנות, וכך נראה בעליל מדברי הריטב"א, אם לא צריך דוקא בית חתנות בחתן או בכלה סגי.

וכיון דנוהגים לברך ז"ב כל שבעת ימי המשתה בכל סעודת חתן וכלה ולא דוקא במקום החופה, לכאורה פשוט דיש לברך אם החתן או הכלה יושבים בסעודה.

ובכל עיקר הלכה זו כידוע דעת השו"ע (אהע"ז סימן ס"ב סעיף י') דאין מברכין שבע ברכות אלא במקום החופה דהיינו בית החתן, אך הט"ז (שם) וכן הבית שמואל (ס"ק י"ג) נקטו דמברכין שבע ברכות אפילו במקום דלא היה החופה כל שבעת ימי המשתה.

ומשו"כ יש לתמוה על מה שכתב הגר"מ אראק במנחת פתים (אהע"ז סימן ס"ב סעיף י'):

"ולשיטת הר"ן יש לברך ז' ברכות אף שכשהחתן לבדו שם או הכלה לבדה יעו"ש, וצ"ע אם יש לסמוך בזה על הר"ן דהא להתוס' פשיטא דאין לברך רק כשהחתן והכלה שם".

שבע ברכות חתנים

ומלבד מה שיש לפקפק במה שהוכיח מלשון התוס' דצריך ששניהם יהיו שם, ואכמ"ל, לכאורה שאלה זו תלויה אם מברכים ברכות אלה רק במקום החופה או בכל סעודת חתן, וכמבואר לעיל, וכיון שנהגו לברך כל שבעת ימי המשתה בכל סעודה לכאורה פשוט כשיטת הר"ן דדי בחתן או בכלה.

ונתקשיתי בזה בדברי ערוך השלחן (סימן ס"ב סעיף ל"ז) שכתב:

"דזה שנהגו להביא גם את הכלה לשמוע הברכות אין זה לעיכובא אלא מנהג יפה לפי שהברכה היא על הצלחת שניהם ראוי שיעמדו לשמוע את הברכות אבל אין זה לעיכובא [יש"ש].".

הרי דמצד אחד הביא את דברי המהרש"ל ביש"ש, אך מכל דבריו משמע דבאמת צריך שגם הכלה תהיה בסעודה אלא שאין צריך שהיא תשמע את הברכות.

ועוד מצינו תשובותיהם של שלשה גדולי הפוסקים לפני כמאתיים שנה. הגר"ש קלוגר בספרו קנאת סופרים (עמוד ל"ט ע"ב), והגרי"ש נטנזון בספר דברי שאול - חלק לשבעה (עמוד י"ח ע"א) לאותו השואל ר' דב בעריל חמאדיש במעשה שהיה שהכלה יצאה באמצע הסעודה לחברותיה ולא חזרה ונסתפקו אם לברך ז"ב, ומדברי השו"מ משמע שנקט דאין ברכות אלה תלויות אלא בחתן וכדברי המהרש"ל, ומדברי הגרש"ק משמע דאף שאין הכלה צריכה לשמוע את הברכות, אך מ"מ צריכה להיות בסעודה, עיי"ש.

ובשו"ת חסד לאברהם (תניינא אהע"ז סימן ל"ד) כתב דכיון שהחתן והכלה היו שם בתחילת הסעודה די בכך אף שיצאו לפני ברכת המזון. ועוד כתב שם שאין לברך שבע ברכות אלא כאשר החתן והכלה גם יחד השתתפו בסעודה, אבל לגבי ברכה אחריתי באחד מהם סגי, עיי"ש.

ובשו"ת מהר"ם שיק (אהע"ז סימן צ') דן במקרה שהחתן נסע לדרכו באמצע שבעת ימי המשתה האם לברך ז"ב בשביל הכלה והאריך להוכיח שעיקר הברכות בשביל החתן וכשאינו נוכח לא מברכים בשביל הכלה, אך מסוף דבריו משמע דלהלכה צריך ששניהם יהיו נוכחים, עיי"ש.

וכ"כ בשו"ת מהר"י אסאד (אהע"ז סימן י"ב), עיי"ש.

שבע ברכות חתנים

סוף דבר, אף דמבואר מדברי הר"ן דיש לברך אם החתן או הכלה משתתפים בסעודה, ורבינו המהרש"ל כתב דבחתן סגי, ויתירא מזו כתבו מקצת אחרונים דכל שעושים סעודה לכבוד החתן והכלה יש לברך ז"ב אף כשאין הם משתתפים בסעודה וכלל אינם נוכחים במקום, כך כתב בתבואת שור (יו"ד סימן א' ס"ק נ"ט) דאין ברכות אלה מוטלות על החתן והכלה אלא על המסובים, ולפיכך אפשר לברך אותם אף שלא בפני החתן והכלה.

ומשו"כ פסקתי בתשובה במקרה שהחתן והכלה נחפזו לדרכם ועזבו את הסעודה לפני ברכהמ"ז, שמ"מ המסובין יברכו ז"ב שלא בנוכחותם.

אך באמת דברי האחרונים הללו דברי חידוש הם, ובדברי הראשונים לא נראה כדבריהם, ואף שנראה להלכה דבכל שהשתתפו בסעודה אף אם יצאו באמצע שפיר מברכין, מ"מ אם הכלה כלל אינו נוכחת במקום גרע טפי, ואין לברך.

וכיון שיש בזה מבוכה גדולה בדברי האחרונים, ספק ברכות להקל, ונראה דאין לברך אלא אם שניהם החתן והכלה משתתפים בסעודה. אך אין זה אלא לגבי שבעת ברכות הנישואין, אך נראה דשפיר לברך ברכה אחריתי ברכת אשר ברא, וכמ"ש בים של שלמה ובחסד לאברהם.

ודוק בכ"ז.

ג

חתן וכלה שיצאו באמצע הסעודה האם מברכים שבע ברכות

בדבר השאלה בסעודה שערכו לכבוד חתן וכלה אך אלה נחפזו לדרכם ועזבו את הסעודה לפני ברכת המזון והנשארים נסתפקו אם לברך שבע ברכות כיון שהסעודה לשם חתן וכלה כונסה אף אם הם עזבו.

וכבודו הביא ראיה מהמבואר בסימן ס"ב באהע"ז (סעיף י"ב):

"השמשים האוכלים אחר סעודת נשואין, י"א שאין מברכים שבע ברכות וי"א שמברכין, ולזה הדעת נוטה". ולכאורה ק"ו בני"ד שהחתן והכלה ישבו בסעודה ואכלו בה דיש לברך אף לאחר שיצאו לדרכם.

ובעזר מקודש (סעיף ח') דן בסעודה שהחתן והכלה לא היו בתחילתה והגיעו לסעודה באמצע האם מברכין שבע ברכות, וכתב ללמוד מדין יעלה ויבא דאזלינן בה בין בתר תחילת הסעודה ובין בתר סופה, ואם התחילו את הסעודה בר"ח או סוף הסעודה בר"ח אומרים יעלה ויבא, וכך גם לגבי שבע ברכות, שדי במה שהחתן והכלה השתתפו בסוף הסעודה כדי לברך שבע ברכות, עי"ש.

ומדבריו למדנו דה"ה אם היו החתן והכלה בתחילת הסעודה אף אם לא היו בסופה יש לברך שבע ברכות כמו שמצינו ביעלה ויבא.

ועוד מוכח כן מהמבואר שם (סעיף י"א):

"בני החופה שנתחלקו לחבורות, אפילו אם אכלו בבתים שאינם פתוחים למקום שהחתן אוכל, כולם מברכין ברכת חתנים, לא מבעיא אם השמש מצרפן, אלא אפילו אין השמש מצרפן, כיון שהתחילו לאכול אותם שבשאר בתים כשהתחילו אותם של בני החופה, כלם חשובים כאחד לברך ברכת חתנים, כיון שאוכלים מסעודה שהתקינו לחופה".

שבע ברכות חתנים

הרי דאף אם נחלקו לחדרים שונים כולם מברכים שבע ברכות אף אלה שאין החתן והכלה מסובים עמהם כלל כיון דמ"מ הוי סעודת חתן וכלה, וק"ו בני"ד שהחתן והכלה הסבו בסעודה ואכלו ושמחו בה אלא שעזבו לפני הברכות.

וראיתי שכך כתבו להדיא שנים מחשובי הפוסקים לפני יותר ממאה שנים, עיין שו"ת חסד לאברהם להגר"א תאומים (תנינא אהע"ז סימן ל"ד) שדן בשאלה זו ממש בחתן שיצא לפני הברכות וכתב דודאי יברכו שבע ברכות, ובשו"ת התעוררות תשובה (ח"ב סימן פ"א) כתב דכל שהסעודה לכבוד שמחת חתן וכלה היא יכולים לברך שבע ברכות מעיקרא דדינא אף שאין החתן והכלה משתתפים כלל בסעודה, ושניהם הוכיחו בדבריהם כמבואר שם בסעיף כמבואר.

ועיין עוד בתבואות שור (סימן א' ס"ק נ"ט) שגם הוא כתב דאין ברכת חתנים מוטלות כלל על החתן והכלה אלא על המסובים ואפשר לברכם אף ללא חתן וכלה, (ובפליטת קולמוס כתב דמבואר בסימן ס"א דאפשר לברך אף שאין החתן והכלה משתתפים והכונה להמבואר בסימן ס"ב כמבואר).

ומתוך כ"ז תמה אני על מה שראיתי מובא בשם מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל דאין לברך אלא כאשר החתן והכלה נמצאים בשעת הברכות והוכיח זאת מדברי הריטב"א בכתובות (ח' ע"ב) דצריך שיהיו החתן והכלה נוכחים בשעת הברכות.

ולענ"ד אין לזה לא הכרח ולא משמעות בדברי הריטב"א, וכל כונת הריטב"א אינו אלא דצריך שהחתן והכלה ישתתפו בסעודה, אך אינם צריכים להיות נוכחים בשעת הברכות דאין שמחה אלא בסעודה ובסעודת חתן וכלה מברכים שבע ברכות.

סו"ד אף אם גם החתן וגם הכלה יצאו לפני ברהמ"ז יש לברך שלא בנוכחותם.

ד

שבע ברכות כאשר הכלה אינה אוכלת לחם מטעמי בריאות

בכלה שמחמת מחלה אינה יכולה לאכול פת כלל ועיקר ומתביישת בכך בפני ההמון, האם אפשר לברך שבע ברכות למרות שהכלה לא אכלה פת בסעודה. ומע"כ האריך בזה באריכות גדולה ונפלאה כדרכו, ומסקנת דבריו דבשעה"ד יש להקל בזה כשאי אפשר לכלה לאכול פת משבולת שועל וכדומה.

ולדידי נראה דאף שלא בשעת הדחק יש לברך שבע ברכות בשופי אם הכלה השתתפה בסעודה אף שלא אכלה פת כלל, ואבאר.

כתב הגרש"ק בשו"ת האלף לך שלמה (או"ח סימן נ"ג):

"הנה לדינא, אם החתן לא נטל ידיו, נראה דאפי' היה כמה אנשים שנטלו ידיהם לפת, לא יברכו ז' ברכות, כי אין זה סעודת נשואין. ואפי' בלילה הראשונה אחר החופה, אם החתן לא נטל ידיו לברך עמהם ברכת המזון, לא יברכו ז' ברכות, כי לא נקרא ברכת נשואין אם החתן אינו סועד עמהם".

והביא מע"כ שבעקבות דברי הגרש"ק כן פסק בשו"ת ציץ אליעזר (חי"ג סימן צ"ט אות ד'), וכך פסק זקינו הגדול בשו"ת יביע אומר (ח"ו אהע"ז סוס"י ט') והוסיף עוד דהוא הדין אם הכלה לא אכלה פת, וכ"כ בספר נישאים כהלכתם ליד"י נבלח"ט הגר"ב אדלר שליט"א (פי"ד ספ"ו).

ואני הקטן תמה מהמפורש בשו"ע בשני סעיפים מפורשים באהע"ז סימן ס"ב.

בסעיף י"א נפסק שבני החופה שנחלקו לחבורות אף חבורה שאינה פתוחה למקום שהחתן אוכל ואין החתן אוכל עמהם, ואף אין השמש מצטרפין מ"מ מברכים ברכת חתנים "כיון שאוכלים מסעודה שהתקינו לחופה".

ובסעיף י"ב מבואר דאף השמשים שאוכלים בפני עצמם מברכים ברכת חתנים.

וכ"ה בשו"ת הרדב"ז (ח"ד סימן רמ"ט) שאין ברכות אלה תלויות באכילת החתן עם המסובים אלא בעצם הסעודה שהיא לכבוד הנישואין.

שבע ברכות חתנים

ואף שהם מיירי בסעודת הנישואין נראה פשוט דכך היא בכל שבעת ימי המשתה.

וק"ו הדברים כאשר החתן והכלה משתתפים בסעודה אלא שלא אכלו פת דמ"מ סעודת חתן וכלה היא, לכאורה פשוט טפי דלא יברכו.

ובר מן דין, במקום אחר הארכתי דבאמת מסתבר כשיטת אדונינו המהרש"ל בים של שלמה (כתובות פ"א סימן כ') דאין ברכות אלה תלויות בכלה אלא בחתן, ואף אם הכלה אינה משתתפת כלל בסעודה מברכים ברכת חתנים לכבוד החתן, דעיקר הברכה על שמחת החתן נתקנה. וכך מסתבר דכל עיקר מצוות הנישואין על האיש הוא, ולא בכדי קראו לברכה זו ברכת חתנים.

ובשו"ת מהר"ם שיק (אהע"ז סימן צ') נשאל בחתן שנאלץ לנסוע לדרכו למושא ומתן אם יברכו ברכת חתנים כאשר רק הכלה משתתפת בסעודה, וכתב לדבר פשוט שאין לברך אלא לכבוד החתן כיון שמצווה דידיה היא, עי"ש.

וראיתי שמע"כ הביא כע"ז גם מהגאון בעל שואל ומשיב בספרו דברי שאול שכתב דיש לברך אף בסעודה שרק החתן משתתף בו ולא הכלה, עי"ש.

ומ"מ נראה ברור בני"ד שהחתן אוכל פת וגם הכלה השתתפה בסעודה אף שלא אכלה פת שיברכו ברכת חתנים.

שיחת חיזוק לרגל המצב

שיחת חיזוק לרגל המצב

עדיין שרויים אנו בעיצומה של מלחמה קשה, ולמגינת לב בכל יום יש חללים, ה' יחוס וירחם. מכ"ק רבינו אדמו"ר זצוק"ל בעל דברי יציב קבלתי וכך ראיתי הנהגתו שבשעת מלחמה אין לקטרג על ישראל, ויש לראות בטובתן ובשבחן של כל ישראל, ובפרט בזמנינו שיש חיזוק ורבים גם מבין החיילים מתחזקים באמונה ובטחון ובשמירת המצוות.

ומרגלא בפומיה דמו"ר בביאור הכתוב (תהלים פ"ז ו') "ה' יספר בכתוב עמים", דכאשר השטן מקטרג על בני ישראל שאינם ראויים לרחמי שמים כי התרחקו מדרך עץ החיים ואינם שומרים תורה ומצוות, אומר הקב"ה הבה נבדוק בכתוב עמים, ונראה אם בעיני הגויים יהודים המה או לא.

והדברים נאמרו על ידו כלפי הנאצים ימח שמם שרצחו ללא רחמים כל מי שדם יהודי זורם בעורקיו בין אם שומר דת הוא אם לאו, ואם הם לא הבחינו בין יהודי ליהודי, אף הקב"ה אוהב את כל אשר בשם ישראל יכונה, וישראל אעפ"י שחטא ישראל הוא.

וכך גם רוצחי החמאס ביום שמחת תורה טבחו ללא חמלה יהודים שרבים מהם רחוקים היו משמירת תורה ומצוות, וישראל אף בזמן שאין עושין רצונו של מקום נקראו בנים (קידושין ל"ו ע"א), ועיין שו"ת הרשב"א (ח"א סימן קצ"ד ועוד שם סימן רמ"ב) שלעולם קרויים בנים והלכה כר' מאיר, עי"ש.

ועוד זכורני הנהגה והוראה של כ"ק מו"ר הקדוש שבתקופת מלחמת ששת הימים תשכ"ז תיקן משמרות ללימוד רצוף כל היום וכל הלילה, ולא אשכח שהמשמר של אחי הצעיר הגאון הגדול רבי חיים שליט"א רב העיר ביתר, שהיה אז מתחת לגיל בר מצוה, והמשמר שלו נפל בזמן שכ"ק מרן הדליק את מדורת ל"ג בעומר והיה נסיון גדול לנער צעיר להימנע מלראות את ההדלקה והצטער על זה צער רב, אך התגבר על יצרו ושמר משמרתו לא להפסיק מדברי תורה.

וכשם שחייל העומד על המשמר לא יטוש את משמרתו לעסוק בצרכיו,

שיחת חיזוק לרגל המצב

ואם יעשה כן פושע הוא וייענש בחומרה, כך גם בני תורה הלוחמים את מלחמתה, לא ינטשו את משמרתם, משמרת התורה.

כי עלינו להאמין אמונה שלימה בדברי חז"ל (מכות י' ע"א):

"מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה, שערי ירושלם שהיו עוסקים בתורה".

ובתקופת מלחמת יום כיפור בשנת תשל"ד תיקן כן גם בהיותו יושב ביוניאן סיטי שבארה"ב, וציווה לכל הבחורעים והאברכים לקבוע משמרות לתלמוד תורה עשרים וארבע שעות היממה, כי בשעת מלחמה הסגולה הגדולה לשמירה והצלחה היא תלמוד תורה.

וב"ה זכינו אף היום שמאות בחורים ואברכים אכן משתתפים במשמרות לימוד כל היום וכל הלילה, ושכרם הרבה מאוד.

ויש להרבות גם בצדקה וגמילות חסדים, בין בממון בין בגוף, וראה מה שכתב רבינו הגר"א במשלי (פרק י' פסוק ב') עה"פ "וצדקה תציל ממות", וז"ל:

"וצדקה תציל ממות. אבל צדקה, לא די שהיא טובה בעצם, אלא גם מועילה יותר מכל דבר, שתציל אף ממות, ואין מועיל בעולם יותר מזה".

וב"ה גם בתחום החסד רואים נפלאות, בין בצדקה ובין בגמילות חסדים בגופו, העולם היהודי כולו התגייס לעזור למשפחות ששיכלו את יקיריהם, למשפחות שנעקרו ממקום מגורם ופרנסתם לטמיון, וגם לעזור לעמלי תורה מתוך הדחק שתורתם מגן לנו והיא מאירת עינינו.

ויהי רצון שתקויים בנו הכתוב (ויקרא כ"ו ו') "ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד... וחרב לא תעבר בארצכם".

נר זיכרון

לעילוי נשמת

הרה"ח משה בן
מוה"ר יוסף דוד ז"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז

מרת מלכה מחלה בת
הר"ר מרדכי זיסקינד ז"ל
נלב"ע ג' אייר תשס"ו

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו ידידנו עוז
הר"ר דוד הגר הי"ו
לום אנג'לס

